

Elektroonilise ja füüsilise osalemise võrdsustamine juriidiliste isikute koosolekutel

Maarit Puhm

Justiitsministeeriumi eraõiguse talituse nõunik

Juriidilise isiku organi otsuse saab vastu võtta kahel peamisel viisil: koosolekul ja koosolekuta kirjalikult. Kui kevadel koroonakriisi ajal ei olnud enam inimestel võimalik füüsiliselt kokku tulla, muutusid eriti oluliseks võimalused juriidilistel isikutel klassikalisest füüsilisest kohaolu nõudvast üldkoosolekust erineval viisil otsuseid teha. Selleks et kasutada praeguseid infotehnoloogilisi lahendusi ja võimalusi füüsiliselt mitte kokku tulla, ei olnud seaduses selget võimalust sätestatud. Samuti ei olnud osal juriidilise isiku liikidel võimalik ilma koosolekut kokku kutsumata otsuseid vastu võtta.

Ühinguõiguse revisjoni¹ käigus leiti juba varem, et liigiti on juriidiliste isikute koosolekute kokkukutsumisele ja pidamisele kehtestatud nõuded väga erinevad, korduvalt kerkis esile e-lahenduste kasutamise laiendamise küsimus. Seetõttu oli 24. mail 2020 jõustunud tsiviilseadustiku üldosa seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse² eesmärk laiendada kõigi juriidiliste isikute võimalusi otsuseid vastu võtta, seda nii koosolekul kui ka koosolekut pidamata kirjalikult.

Keskse muudatusena kehtestati tsiviilseadustiku üldosa seaduses³ (TsÜS) § 33¹, millega võrdsustati elektrooniliste vahendite abil koosolekul osalemine füüsiliselt koosolekul osalemisega. Muudatus tehti just nimelt TsÜS-i, et see kehtiks kõigi juriidiliste isikute kohta ühtviisi.

Uut terminoloogiat muudatused kaasa ei toonud. Äriseadustikus⁴ (ÄS) oli varem elektrooniliste vahendite abil osalemine võimalik ÄS § 290¹ lg 1 järgi börsiaktiaseltsi üldkoosolekul, seega oli otstarbekas jääda juba kasutusel oleva sõnastuse juurde.

Koosolekul elektrooniliste lahenduste kasutamine

TsÜS § 33¹ lg 1 järgi on koosolekul lubatud elektroonilisi lahendusi kasutades osaleda, kui see toimub reaajas ja kahesuunalise side abil. Elektroonilisi lahendusi on erinevaid ja need muutuvad pidevalt, seetõttu ei ole võimalik ega mõistlik täpsemaid tehnilisi nõudeid e-lahendustele seaduses kehtestada. Oluline on, et elektrooniliselt koosolekul osaledes peab olema võimalik teostada kõiki samu õigusi, mida saab teostada füüsiliselt koosolekul osaledes. Koosolekul osaleja peab saama koosolekut jälgida, seal sõna võtta, oma ettepanekuid esitada ning hääletada.

¹ **Justiitsministeerium. Ühinguõiguse revisjon. Analüüs-kontseptsioon.** Tallinn, 2018, lk 527. Ühinguõiguse revisjoni kohta vaata teavet Justiitsministeeriumi kodulehel.

² [RT I, 23.05.2020, 2.](#)

³ [RT I, 23.05.2020, 4.](#)

⁴ [RT I, 10.07.2020, 35.](#)

Elektrooniliste lahenduste kasutamise võimalikkus sõltub suuresti sellest, millise juriidilise isiku koosolekuga on tegemist. Näiteks oleneb koosoleku e-lahenduse valimine sellest, kas koosolekul osaleb viis või kakssada inimest. Viie inimese puhul on võimalik koosolekut pidada üsna lihtsat lahendust kasutades, kuna sellise inimeste arvu puhul on koosoleku juhatajal võimalik osalejad ise tuvastada ja jälgida, kes kuidas hääletab või sõna võtta soovib. Sama lahendust aga ei saa ilmselt kasutada kahesaja osalejaga koosolekul, siis peab isikute tuvastamist ja hääletamist, samuti sõnavõttusoovi jälgimist võimaldama kasutatav elektrooniline keskkond, kuna koosoleku juhatajal endal ei ole see võimalik. Seega tuleb elektroonilise lahenduse valikul lähtuda konkreetse ühingu ja organi koosoleku vajadustest ja võimalustest.

TsÜS § 33¹ lg 2 järgi tuleb ka koosolekul, kus kasutatakse elektroonilisi vahendeid, lähtuda selle juriidilise isiku organi koosolekul otsuse tegemisele kehtivatest reeglitest. Seega on küll üldiselt kõigil juriidilise isiku liikidel võimalik elektroonilisi vahendeid koosolekutel kasutada, kuid nende kasutamise võimalikkus sõltub sellest, kas nende abil on võimalik kõikidele nõuetele vastavat koosolekut pidada. Arvestada tuleb iga juriidilise isiku organi koosolekut reguleerivaid koosoleku kokkukutsumise ja pidamise nõudeid.

Seetõttu ei ole kõigi juriidiliste isikute puhul koosolekul elektrooniliselt osalemise võimalus päris ühesugune, vaid sõltub iga liigi ja organi eripärast. Kui kasutada näitena korteriühistut, siis selle üldkoosoleku pidamisel tuleb lähtuda korteriomandi- ja korteriühistuseaduse⁵ (KrtS) ning mittetulundusühingute seaduse⁶ (MTÜS) vastavatest sätetest. Korteriomanike üldkoosoleku kutsub MTÜS § 20 lg 1 alusel kokku juhatus ja juhatus valib selle pidamiseks sobiva viisi. Koosoleku kokkukutsujal on õigus valida, kas ja milliseid elektroonilisi lahendusi koosoleku pidamiseks kasutatakse, seega ei saa näiteks korteriühistu puhul iga korteriomaniik valida endale sobivat elektroonilist lahendust ja nõuda osalemist just selle vahendusel. Lähtuda tuleb samadest printsiipidest, mis füüsiliselt koosolekul osalemisel. Füüsiliselt toimuva koosoleku korral ei ole igal korteriomaniikul õigust nõuda, et koosolekut peetaks seal kohas ja ajal, mis just temale sobib, vaid selle valiku teeb juhatus. Sama kehtib ka elektrooniliste vahendite abil peetavale koosolekule.

Samas ei ole ka koosoleku kokkukutsuja valikuvabadus piiramatult. Elektroonilist lahendust valides tuleb arvestada, et see oleks selline, et kõigil oleks võimalus koosolekust osa võtta. Selleks tuleb lähtuda osalejate võimalustest ja vajadustest. Kohustuslikuks ei saa teha sellist infotehnoloogilist lahendust, mis ei ole liikmetele kättesaadav, näiteks mis nõuaks kuluka tarkvara soetamist. Sellisel juhul on liikmel õigus osaleda koosolekul füüsiliselt ja keelduda osalemast elektroonilise lahenduse kaudu. Liiga keerulise või kuluka e-lahenduse kasutamist koosoleku pidamiseks, kui osalejatel ei ole vajadust ega oskusi seda kasutada, ei saa pidada põhjendatuks, pakkumata seejuures võimalust osaleda koosolekul füüsiliselt. Elektrooniliste võimaluste kasutamine peaks koosolekute pidamise võimalusi laiendama, mitte ei tohiks võtta ära võimalust osaleda koosolekul füüsiliselt.

⁵ [RT I, 23.05.2020, 5.](#)

⁶ [RT I, 23.05.2020, 6.](#)

E-lahendused põhikirjas

Elektrooniliste lahenduste kasutamine on võimalik alates muudatuse jõustumisest ja seda ei ole vaja põhikirjas eraldi sätestada. Siiski on võimalik sellest põhikirjaga loobuda. Kui juriidilise isiku liikmed leiavad, et nad soovivad täielikult välistada e-lahenduste kasutamise, siis tuleb see TsÜS § 33¹ lg 1 järgi eraldi põhikirjas sätestada. Kuna elektrooniliste vahendite kasutamine on sätestatud seaduses üldiselt, siis on võimalik põhikirjas seda võimalust täpsustada. Põhikirjas saab ette näha kõik täpsemad tingimused elektrooniliste lahenduste kasutamiseks, näiteks millistel juhtudel võib neid kasutada, millist tehnilist lahendust kasutatakse jne. Ei ole põhjendatud sätestada seaduses väga täpselt elektrooniliste lahenduste kasutamine, kuna see piiraks ühingule kõige sobivama lahenduse leidmist ja kasutamist.

Enne koosolekut hääletamine

ÄS-s ühtlustati osauhingute ja aktsiaseltside puhul senist enne koosolekut hääletamise regulatsiooni. Kui varem võisid osauhingud ja aktsiaseltsid näha põhikirjas ette võimaluse hääletada otsuste eelnõusid kas elektrooniliselt või posti teel kirjalikult, siis muudatustega kaotati ära enne koosolekut hääletamise vormipõhisus. ÄS § 298² sätestab aktsiaseltsidel ja § 170 lg 5 osauhingutel enne koosolekut hääletamise võimaluse. See tähendab, et samamoodi nagu varem on võimalik enne koosolekut hääletada, kuid ühing võib ise valida, millises vormis seda teha saab, see ei pea lähtuma seaduses sätestatud vormidest. Seadus sätestab minimaalse vorminõude, et häääl peab olema antud vähemalt kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis. Varasemast erinev on see, et kui ühing ei soovi kasutada enne koosolekut hääletamise võimalust, tuleb see põhikirjas ette näha.

Otsuse vastuvõtmine ilma koosolekuta

Oluliselt laienes ühingute võimalus võtta otsuseid vastu ilma koosolekut korraldamata. Varem oli see võimalus peamiselt osauhingutel ja korteriühistutel. Ühehääelse otsusena ka mittetulundusühingutel, tulundusühistutel juhul, kui neil on üle 200 liikme või kui enamik liikmetest on ühistud. Nende tingimuste tõttu ei olnud praktikas otsuse vastuvõtmine sellisel viisil võimalik. Nüüd saavad otsuseid ilma koosolekut kokku kutsumata vastu võtta ka mittetulundusühingu ja tulundusühistu liikmed, aktsionärid, aga ka sihtasutuse nõukogud.

Tulundusühituseaduse⁷ (TÜS) § 53 annab nüüd tulundusühistu liikmetele õiguse teha otsuseid koosolekut kokku kutsumata ka siis, kui sellist võimalust ei ole põhikirjas ette nähtud, nagu nõudis varem kehtinud seadus. Lisaks laienes see võimalus kõigile tulundusühistutele, varem said sellise võimaluse põhikirjas ette näha ainult sellised tulundusühistud, millel oli üle 200 liikme või mille enamik liikmetest olid ühistud. TÜS § 53 ei näe ette täpsemaid tingimusi sellisel viisil otsuse tegemisele, vaid viitab ÄS-s sätestatud osauhingute regulatsioonile. ÄS §-st 173 tulenevad seega nõuded tulundusühistu liikmete kirjaliku otsuse tegemisele. Selleks tuleb saata otsuse eelnõu kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis kõigile liikmetele ja anda tähtaeg seisukoha esitamiseks, seisukoht peab samuti olema vähemalt kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis. Nende liikmete hääled, kes jäätavad hääletamata, loetakse vastuhääleteks.

⁷ [RT I, 23.05.2020, 8.](#)

Hooneühistuseaduse⁸ § 1 lõike 1 kohaselt on ka hooneühistu tulundusühistu, seega kehtivad TÜS-s sätestatud otsuste tegemise tingimused ja kord ka hooneühistutele.

Koosolekuta otsuse vastuvõtmise tingimusi täpsustati ka korteriühistute puhul. KrtS § 21 lg 2 uuendustena peab korteriomanikele saadetakse otsuse eelnõu olema vähemalt kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis ja otsustamiseks antav tähtaeg olema vähemalt seitse päeva. Põhikirjas on võimalik sätestada ka pikem tähtaeg. KrtS § 21 lõikest 2 tuleneb nüüd ka, et otsuse tegemisele koosolekut kokku kutsumata tuleb kohaldada seadusest või põhikirjast tulenevat häälte arvu, mis on vajalik selleks, et üldkoosolek oleks otsustusvõimeline. Seadusest tulenev häälte arv, et koosolek oleks otsustusvõimeline, on KrtS § 20 lg 3 järgi üle poole korteriomanikele kuuluvatest häältest. Seega juhul, kui korteriühistu põhikirjas ei ole eraldi üldkoosoleku otsustusvõimeks vajalikku häälte arvu sätestatud, peab otsuse vastuvõtmisel koosolekut kokku kutsumata osalema üle poole korteriomanikele kuuluvatest häältest. KrtS § 21 lõikes 5 täpsustati, et üldkoosoleku protokoll osaks on korteriomanike seisukohtade ära kirjad, mitte nende originaalid.

Koosolekul osalejate nimekiri

Mittetulundusühingute puhul muudeti üldkoosoleku protokoll koostamise nõudeid. Enam ei ole kohustust esitada registripidajale protokoll lisana koosolekul osalejate originaalallkirjadega nimekirja. Kuigi enamik protokolle koostatakse elektrooniliselt, kehtis varem nõue, et koosolekul osalenud liikmete originaalallkirjadega nimekiri tuli eraldi posti teel registripidajale esitada. MTÜS § 21 lõikes 6 sätestatud uuendusena on vaja protokoll märkida mittetulundusühingu liikmete arv ja protokoll lahutamatuks lisaks on nüüd koosolekul osalejate nimekirja, eriarvamuste ning üldkoosolekule esitatud kirjalike ettepanekute ja avalduste ära kirjad. MTÜS § 21 lg 6 sätestab protokoll koostamise nõuded ja selle, et protokoll originaali üheks osaks on originaalallkirjadega nimekirja ära kiri.

Osalejate nimekirja ära kirjale seadusega nõudeid kehtestatud ei ole, tegemist võib olla ükskõik millisel viisil tehtud koopiaga originaalallkirjadega osalejate nimekirjast, mille peavad olema allkirjastanud juhataja ja protokollija. Kuigi MTÜS § 85 lg 3 järgi on lubatud registripidajale esitada ainult originaaldokumente või nende ametlikult või notariaalselt kinnitatud ära kirju, siis ei puuduta see säte koosoleku protokoll osaks olevaid nimekirju ega muude dokumentide ära kirju. Üldkoosoleku protokoll ja selle lisadeks olevad ära kirjad kokku on originaalprotokoll, mille koostamise nõuded tulenevad MTÜS § 21 lõikest 6. Need MTÜS muudatused kehtivad ka korteriühistutele.

Lõpetuseks

Sätestades seaduses e-lahenduste kasutamise võimaluse koosolekute pidamiseks, avardusid oluliselt juriidiliste isikute võimalused koosolekutel otsuseid vastu võtta. Seaduse eesmärk oli võrdsustada füüsilise ja elektroonilise osalemine ning jätta täpsemate reeglite sätestamine ühingutele endale. See peaks andma piisavalt paindlikkust, et käia infotehnoloogiliste lahenduste kiire arenguga kaasas.

⁸ [RT I, 13.03.2014, 87.](#)